

Заклад освіти як об'єкт управління

Світлана Яценко

здобувачка групи МЕН/УЗО-21з,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: yatsenkosp@krok.edu.ua

Віктор Алькема

Науковий керівник:

д.е.н., професор, завідувач кафедри управлінських технологій,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: Alkema@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0001-5997-7076

Актуальність дослідження. Розробка теоретичних підходів до ефективного управління закладами освіти вважається доцільною та необхідною, оскільки найважливішою частиною системи освіти є розробка окремими організаціями системи їх функціонування. Роль і значення некомерційної освіти пояснюється не лише їх множинністю, а й мірою вирішення проблеми, що має особливе значення для управління. Концепція управління освітою є загальним знаменником у розгляді проблеми ефективних управлінських організацій та систем освіти. У всі роки існування закладу освіти професійна підготовка його керівника була і залишається актуальною проблемою. Традиційно педагога будь-якої спеціальності призначали на посаду керівника закладу освіти або зовсім без підготовки, або, в кращому разі, – з підготовкою на короткотермінових курсах в інститутах післядипломної освіти. Така практика не мала належної системності, і здебільшого новопризначений керівник усвідомлював сутність функціональних обов'язків самостійно, витрачаючи на це декілька років праці на нервових і психічних зусиль, що негативно впливало на якість його роботи і відображалось на ефективності роботи освітянського колективу в цілому.

Об'єктом дослідження є сукупність процесів життєдіяльності закладу освіти.

Предметом дослідження є особливості закладу освіти як сучасного об'єкта управління.

Метою дослідження є системний аналіз та оцінка особливостей закладу освіти як сучасного об'єкта управління. Для досягнення поставленої мети в роботі вирішувались наступні завдання: проаналізовано поняття закладу освіти як педагогічної системи й об'єкта управління; визначено особливості взаємодії закладу освіти із зовнішнім середовищем; розглянуто внутрішню будову закладу освіти, його основні підсистеми та процеси, режим та результати життєдіяльності закладу освіти; виділено різноманіття видів закладів освіти.

Інформаційна база досліджень. Аналіз і пошук вирішення проблем управління закладом освіти триває лише кілька десятиліть, але за цей час накопичився значний об'єм знань, зокрема наукові основи управлінської діяльності керівника закладу освіти та підвищення його управлінської кваліфікації, що знайшли своє відображення у працях Є. Березняка, В. Бондаря, В. Бегея,

Л. Даниленко, Г. Єльнікової, Л. Калініної, Л. Карамушки, Н. Коломінського, Ю. Конаржевського, В. Крижка, В. Маслова, Н. Островерхової, Є. Павлутенкова, В. Пікельної, В. Пуцова, М. Поташника, Т. Сорочан, Є. Тонконової, Є. Хрикова, Т. Шамової та ін.

Методологія дослідження. У процесі дослідження використано такі наукові методи: порівняльного та системного аналізу для визначення особливостей управлінської діяльності закладу освіти. Інформаційною базою дослідження були текстові та електронні матеріали щодо реалізації завдань освітнього процесу, нормативно-правові документи, наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних авторів.

Етапи та результати дослідження. На першому етапі дослідження проаналізовано поняття закладу освіти як педагогічної системи й об'єкта управління, визначено особливості взаємодії закладу освіти із зовнішнім середовищем. Зокрема, заклади освіти є відкритими системами, вони існують і постійно взаємодіють із зовнішнім середовищем. Вживання будь-якого закладу освіти залежить від зовнішнього середовища. Будь-який освітній заклад відчуває на собі вплив соціального клімату в суспільстві, економічних, політичних, правових, екологічних, демографічних, культурних, духовних, соціально-психологічних, етичних, інституціональних факторів. До ближнього соціального середовища закладу освіти входять родини учнів, населення мікрорайону чи населеного пункту, місцеві адміністрації й органи управління освітою, виробничі структури, установи охорони здоров'я, культурно-освітні організації, правоохоронні установи, засоби масової інформації, різні організації, що створюються населенням, релігійні конфесії. Це середовище впливає на освітній заклад, виступає представником більш широкого соціального середовища та джерелом своїх специфічних впливів. У свою чергу, освітній заклад теж може доволі суттєво впливати на ситуацію у ближньому соціальному середовищі [1].

На другому етапі дослідження розглянуто внутрішню будову закладу освіти, його основні підсистеми та процеси, режим та результати життєдіяльності закладу освіти. Встановлено, що заклад освіти – це динамічна система, тому її можна розглядати як інтегральний процес життєдіяльності. Він складається з чотирьох великих компонентів, кожен з яких пов'язаний із відповідною складовою великої підсистеми закладу. Це підсистеми: освітні, інноваційні, управлінські та забезпечення.

Упродовж своєї життєдіяльності заклад освіти не лише виконує різні завдання в різних соціальних ситуаціях, але й існує в різних режимах життєдіяльності, що відрізняються один від одного характером домінуючих завдань і видів діяльності за мірою стабільності процесів, що протікають в освітньому закладі, за результатами досягнень. Так виділяють, режим створення закладу освіти, режим становлення, режим розвитку, цикл нововведень [3]. Ідентифіковано, що результати освіти діляться на остаточні та проміжні. Остаточними є результати освіти випускників закладу. До проміжних відносяться результати освіти учнів, які закінчили черговий клас і переходять у наступний для продовження навчання.

Завершальний етап дослідження було присвячено аналізу різноманіття видів закладів освіти. Визначено, що тип закладу освіти є найбільшою його характеристикою, яка відображає його приналежність до великої групи закладів освіти, що працюють з дітьми певного віку та реалізують по відношенню до них однакові освітні функції. Базова типологія встановлена Положенням про загальноосвітній освітній заклад, що затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від вересня 2018 р. № 254. Заклади освіти доцільно розглядати з адміністративних, економічних, соціокультурних та організаційно-педагогічних позицій. Так, в адміністративному плані заклади освіти представляють собою структури, необхідні для реалізації таких функцій, як планування, розподіл ресурсів, контроль за використанням тощо [3]. З економічних позицій заклади освіти є системами, в яких найбільш повно вирішуються завдання відповідного об'єкта та суб'єкта управління. У соціокультурному плані на рівні освітнього закладу, перш за все, вирішуються завдання врахування місцевих культурно-історичних особливостей і традицій, специфіки суспільних освітніх запитів, зв'язку з іншими сферами громадського життя і, відповідно, завдання перетворення освіти у фактор соціокультурного розвитку території та країни [3]. З організаційно-педагогічних позицій заклади освіти представляють собою єдиний цілісний освітній комплекс, який мобілізує, інтегрує в себе освітній потенціал, фінансово-економічні, матеріально-технічні, кадрові, науково-методичні та інші складові.

Практична значущість результатів дослідження. Таким чином, встановлено, що заклад освіти – це динамічна система, тому її можна розглядати як інтегральний процес життєдіяльності. Він складається з чотирьох великих компонентів, кожний з яких пов'язаний із відповідною складовою великої підсистеми закладу. Це підсистеми: освітні, інноваційні, управлінські та забезпечення. Заклади освіти доцільно розглядати з адміністративних, економічних, соціокультурних та організаційно-педагогічних позицій. Так, в адміністративному плані заклади освіти представляють собою структури, необхідні для реалізації таких функцій, як планування, розподіл ресурсів, контроль за використанням тощо. З економічних позицій заклади освіти є системами, в яких найбільш повно вирішуються завдання відповідного об'єкта та суб'єкта управління. Управлінська взаємодія між учасниками діяльності закладу освіти здійснюється за допомогою інформаційного обміну між суб'єктом і об'єктом управління. Від суб'єкта управління в освітні установи поступають вимоги та запити до системи загальної освіти суспільства та держави, нормативно-правова інформація, розпорядчі документи, чисельні границі контрольованих параметрів, внутрішні установки та регламенти, свідоцтва про організаційну побудову, планові та інші документи, що регламентують внутрішній порядок, а також моральні установки та формалізовані потреби отримувачів освітніх послуг. Загальним вмістом інформаційних потоків, вихідних від об'єкта управління, є те, що в них міститься інформація про досягнуті результати завдяки ефективному управлінню.

Ключові слова: заклад освіти; об'єкт управління; принципи управління; методи управління.

Список використаних джерел

- 1. Актуальні проблеми управління освітою і навчальними закладами: зб. наукових праць, за заг. ред. Мартинець Л. А. Вип. 1. Ч. 1. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. 172 с.*
- 2. Панченко А., Кравчук Н. Управління закладом загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням в умовах нової української школи. Освітологічний дискурс. 2019. № 102 (24-25). С. 297-310.*
- 3. Немченко С.Г., Крижко В.В., Шумілова І.Ф., Старокожко О.М., Голік О.Б. Управління закладом освіти: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів. 2-е вид.перероб.і допов. Бердянськ: БДПУ, 2020. 603 с.*